

Dorcsák Réka

Színház, alvilág és szerelem

A kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem Színművészeti Karának végzős hallgatója, Polgár Kristóf első kötetében három költői hangot is megszólaltat. A könyv egészét jellemző sokszínűség erőssége, de egyúttal legnagyobb gyengesége is kötetének, tekintve, hogy a heterogén versvilág valódi kihívás elé állítja olvasóját. Az első, azaz a *Menj vissza a színpadra* című ciklus versei ismert drámák egy-egy jelenetét, motívumát, hőst látatják, kicsit sem megszokott módon. Megismerkedhetünk Shakespeare *Rómeó és Júliájának* csalfa Júliájával, olvashatjuk Macbeth keserű levelét feleségéhez, Lady Macbethhez, vagy a Csehov *Sirályában* szereplő költőnek, Trigorinnak a búcsúlevelét. A ciklus mindegyik versében más-más szerepbe bújik a költői én. A reneszánsz shakespeare-i figurákon túl (*Eddig persze... De most..., Levél Lady Macbethnek*) felidéződik még Villon balladai világa (*A sírásó panasza*), de a görög mitológia egy-egy kultikus motívuma is. Találkozhatunk a révésszel, aki a hétköznapi rezignáltságában teljesíti munkahelyi kötelességét, és elmegy a didergő király lelkéért (*Didergőkirály*), a könnyűvérű Zeusszal, akinek főistensége csupán szépségében és morális szabadságában mutatkozik meg (*Levél Zeusztól*), vagy az egyszerűen ittas huszárként bemutatott Dionüszossal (*Istenek, husárok és nimfák*). De még feltételezhetően Pügmalion szobra is megszólal (*A baba*), aki arról kesereg, hogy ugyan neki van egyedül lelke, mégis rajta kívül másokat (netán más szobrokat?) is szeret szerelme. Azért feltételezhetően, mert nem derül ki egyértelműen, milyen kon-

textusba is léptünk át az előző shakespeare-i vers (*Eddig persze... De most...*) után. A kötet egészére jellemző sokszínűség azonban egyben nehézséggként is fellép, különösen az első ciklus olvasásakor, hiszen olyan hangsúlyos benne az intertextualitás jelensége, hogy csak a színházi bennfentesek és a nagy olvasási tapasztalattal rendelkezők érthetik meg elsőre. A versek szellemesek, hiszen a klasszikus irodalmi toposzokat, mitológiai hősöket és történeteket demisztifikálják, és jelenünk hétköznapi szituációiba helyezik őket, ugyanakkor nehéz velük azonosulni. Színpadias versek ezek, a szó jó és rossz értelmében. Kifejezetten performansz-jellegű, jelenetszerű költemények, egymás után következő monológok, amelyek versszínházi keretek között kiválóan működnének, de kötetben olvasva az olvasóra hárul a „szótárzás” feladata, és annak kiderítése, hogy melyik versben éppen ki a megszólaló, és mi a háttértörténete az adott lírai szövegbe sűrített színműnek.

A kötet második ciklusában, a *Pikkelyek nélkül angyalban* még több talánnyal találkozhatjuk szemben magunkat. Míg az első ciklusban a főhősök nevei, bizonyos kultikus helyszínek és a történet-töredékek fogódzót nyújtottak számunkra, addig itt heterogén, szabadabb értelmezést kínáló versek következnek. A kötetben talán ez a ciklus jelenti a legnagyobb kihívást, elsősorban a már az első ciklusra is jellemző váltakozó lírai ének és a hiátusokkal teli szövegek miatt. A *Menj vissza a színpadra* ugyan komoly háttérismeretet követel az olvasótól, mégis a jól beazonosítható műveltségi kulcsszavaknak köszönhetően az értelmezésnek viszonylag korlátozott lehetőségeivel állunk szemben. A második kötetben a nehézség éppen ellenkezőleg, a túlságosan szabad interpretáció lehetőségében rejlik, hiszen a térben és időben beazonosíthatatlan verseket mindössze az alvilági, démoni és ördögi tematika köti össze. A ciklus címadó sorát magában foglaló vers, a *Testalentum* is csupán sejtet, mintsem egyértelműen kimond valamit: „*Bolond dalokkal bővöltél, / belém neveltél a vadat. / Fehér köntösben ápoló, / feketében apáca vagy. / Kalapban az ördög, / szárnyakkal sárkány lehetsz, / pikkelyek nélkül angyal. / Mindent tőled tanultam, / tekintélyes nagyúr. Ma / téged nézlek. Mutass újat!*” Érzékelhető egy démoni, csábító nő alakja a

versben, de ugyanakkor ennél több is, magának a Sátánnak a változó képmása. A kalapos ördög képe aztán újra felbukkan a *Tegnap kalapban* című versben, amelyben viszont az ördög helyébe az Isten lép: „*Tegnap kalapban látták az Istent. / Filterest szívott, saját vérét itta.*” Az egész ciklusra illik ennek a két sornak a hangulata: sötét, nyirkos, hátborzongató. Inkább feszültséget és nyomasztó érzést generálnak a versek, mintsem kibontható értelmezést. Talán leginkább Bulgakov *Mester és Margarita* című regényének rejtélyes és groteszk hangulatait és fantasztikus képi eszközeit idézik. A ciklusban vannak egyes szám harmadik személyben megszólaltatott szövegek (*A hajókészítő, Samael, Testalentum*), amelyekben egy mindentudó narrátor versbe szedve mesél el egy történetet, vagy mutat be egy sátáni alakot, és vannak az egyes szám első személyű lírai ének megfogalmazta versek (*A Démonról a hallban, Üres láthatáron, Fehér fal*), amelyekben talán egy-egy alvilági tapasztalat fogalmazódik meg. Azért talán, mert mind az *Üres láthatáron*, mind a *Fehér fal* kilóg a ciklus versei közül. Míg a bulgakovi *A Démonról a hallban* remekül példázza az álrühás ördög képébe bújít alvilági én motívumát, addig az *Üres láthatáron* még távolról kapcsolódhat ehhez (ha nagyon bele akarjuk olvasni), a *Fehér fal* viszont már egy egészen más, inkább hétköznapi, nosztalgikus, visszaemlékező, az idő múlásán elmerengő verset takar, amivel a kötetben először az olvasó igazán könnyen tud azonosulni.

A kötet harmadik ciklusában, a *Film noir*ban a szerző hátrahagyja a mitológiát és az alvilági tematikát. A nyelvezetben ugyan megmegjelennek még bizonyos szófordulatok, amelyek az előző két ciklus stílusát idézik, mégis alapvetően hétköznapiabb, időben és térben könnyebben behatárolható versek következnek: Tisza-parti pillanatok, benyomások leírása (*Mindenben*), jelen korunk facebook-os ismerkedési szokásainak paródiája (*Baszbook költő*), valamint egy viszonzatlan, gyöttrő szerelem képei, amelyek a ciklus legtöbb versén átívelnek (*Mindig ott marad, Délutáni óra, Jellem, Hálóinged, Marcipán*). Ezekben a versekben egy csábító és érzéketlen nő alakja sejlik fel, aki számára a költő érzelmes pátosza csupán „öblítő” (*Jellem*). Egy sem veled, sem nélküled típusú kapcsolat erotikával

és gyötrellemmel teli jeleneteit olvashatjuk. Emiatt feltételezhetjük a 'noir' jelző indokoltságát, ugyanakkor az erőszak, az erotika és a 'noir'-ra jellemző misztikum, rejtély nem található meg olyan erősen ebben a ciklusban, hogy igazán motivált legyen a szó használata. Ezek a versek azonban ténylegesen közel férkőznek az olvasóhoz az által, hogy hétköznapi szituációkat és témákat mutatnak be érthető nyelven, humorosan. A ciklus két kiemelkedő verse a *Marcipán* és a *Hálóinged*. Előbbi találó a címben is szereplő metafora alkalmazása miatt, hiszen a szóban forgó szerelmi viszonynak a kellően giccses, minden érzékszervünkre ható leírását adja: kevés, édes, tömör, intenzív, hamar elfogy. Utóbbiban pedig a cím és szöveg rendhagyó kapcsolata kiemelendő. Míg a kötet többi versében a cím általában arra szolgál, hogy az olvasó kontextusba tudja helyezni az adott intertextuális utalást (*Trigorin búcsúlevele*, *Ophéliát szerettem*, *Levél Zeusztól*), vagy hogy egyszerűen összefoglalja számára az adott vers képi világát (*Szilfa*, *Marcipán*, *Sercegő tangó*), addig a *Hálóingedben* a cím mint egyfajta kiinduló díszlet vagy jelmez jelenik meg, aminek a látványa egy idilli helyzetet közvetít mind a lírai én, mind az olvasó számára. Ezután pedig érthetővé válik a lírai én szerelmi túlfűtöttségének vallomás-monológja.

A kötetet a vonatút képe keretezi. Míg az *Ophéliát szerettem* című vers a maga Hamlet-tematikájával megnyitja a fikcionális utazás kezdetét, addig az utolsó, *Zak* című vers a 618-as IC-képével a fantázia grandiózus utazását lerántja a valóság talajára, a poros alföldi megállók dimenziójába. Polgár Kristóf műve példaszzerű első kötet lett. Bár a szerző különböző hangokkal kísérletezik, a könyv mégis egységesnek mondható. Valamiféle „jellemörténet” vagy utazás- és világok közötti átjárás-motívum elevenedik meg előttünk a könyv olvasásakor, ami a képzelet és fantázia világából a hétköznapiok sívárságába vezet, így az olvasó számára távolinak tűnő mitológiai, irodalmi és alvilági hősök is hétköznapivá lényegülnek. Szellemes, szerethető kötet ez, de erős olvasói aktivitást igényel.